

Любов Корнійчук

БІОІСТОРИОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ТВОРЧОСТІ А. ЖУКОВСЬКОГО

У контексті збагачення української історіографії та подальшого використання наукового доробку попередніх поколінь вчених-істориків значимими є дослідження проблем розвитку історичної науки та діяльності її видатних представників. Біоісторіографічний напрямок історичних досліджень є важливим як для вивчення конкретних історичних проблем, так і для розвитку української історичної науки в цілому.

Біографія, як вид історичного дослідження, посідає провідне місце в творчості відомого українського вченого, голови Наукового товариства імені Шевченка в Європі Аркадія Жуковського. Серед таких досліджень варто згадати монографію “Петро Могила й питання єдності церков” [19], а також студії, що присвячені відомим політичним діячам С. Пеглорі, А. Шептицькому, О. Шульгину, М. Скрипнику, О. Штулю-Ждановичу та ін. В науковому доробку вченого також є цілий ряд біоісторіографічних досліджень, які присвячені українським історикам, що працювали за межами України.

Сьогодні діяльність і наукова творчість Аркадія Іларіоновича Жуковського залишається практично не дослідженою, з’явилися лише окремі публікації, що частково висвітлюють його життя та діяльність. Серед них варто назвати статтю Л. Винара та А. Атаманенко “Академік Аркадій Жуковський: історик і енциклопедист” [4], в якій здійснено найповніший виклад біографії А. Жуковського, а також подано стислий аналіз основних напрямків його діяльності. Окремі відомості про життя дослідника є також у бібліографії його праць, укладеній О. Кучеруком [1]. В матеріалах, опрацьованих і опублікованих в журналі “Український історик” Ю. Макарем та О. Добржанським [31] міститься стислий аналіз роботи Аркадія Іларіоновича як дослідника історії Буковини, зокрема, характеризуються розділи книги “Буковина. Її минуле і сучасне”, написані науковцем. Однак, в жодній із вказаних праць не приділено належної уваги біоісторіографічним дослідженням. Недостатнє

вивчення проблеми і необхідність включення доробку вченого в українську зарубіжну історіографію визначають актуальність дослідження. Тому метою даної статті є охарактеризувати, класифікувати та проаналізувати біоісторіографічні дослідження А. Жуковського. Обмежений обсяг статті зумовлює лише загальну систематизацію біоісторіографічного доробку вченого, до уваги не беремо студії науковця, присвячені історичним діячам.

Під кутом зору класифікації і типологізації біографічних досліджень, праці А. Жуковського можна віднести до типу наукової біографії, яка є окремим дослідженням і ґрунтується на науковому аналізі та синтезі біографічних і історичних даних. Серед теоретиків біографістики можна назвати А. Санцевича, Б. Кедрова, В. Карцева, М. Ярошевського, Б. Мейлаха, О. Яся та ін. Методику написання наукової біографії у своїй праці детально проаналізував засновник і перший директор Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, теоретик біографістики В. Чишко “Біографічна традиція та наукова біографія в історії та сучасності України” [33]. В працях А. Жуковського простежується лінійно-хронологічний підхід до опису подій, чітке слідування джерелам, висвітлення життя діяча у контексті соціальних подій, з якими він пов’язаний та аналіз його впливу на суспільні відносини, оцінка його загального значення для сфери, в якій він працював, а також розгляд діяльності особи в контексті епохи. В біоісторіографічних чи персональних дослідженнях, які, на думку А. Атаманенко, в переважній більшості випадків повинні сприйматись як синонімічні поняття, оскільки в центрі таких досліджень знаходиться творча особистість і вивчення її діяльності повинно відбуватись з урахуванням наукової біографії та творчого доробку [2, 28], дослідник намагався висвітлити життєвий шлях, науковий доробок, історичні погляди вчених, умови їх дослідницької праці, внесок в історіографію та методику історичних досліджень, встановити їх роль у формуванні науково-дослідних інституцій.

В. Чишко серед основних видів історико-біографічних наукових досліджень називає наступні: історико-біографічна монографія, історико-біографічний нарис, науково-популярний життєпис, автобіографія, історико-біографічний портрет; довідково-допоміжними видами є некрологи, словники та покажчики, біографічний коментар, біобібліографія [33, 176]. Виходячи з даної класифікації, персональні праці А. Жуковського належать до різних видів біоісторіографічних досліджень, адже в творчості історика присутні праці майже всіх з

вищеназваних видів. Також В. Чишко зазначає, що сьогодні серед істориків науки та культури виникає думка, що біографія особи має досліджуватися і писатися лише тією особою, яка відповідає професійному спрямуванню та роду діяльності досліджуваної особистості [33, 172-173]. З цієї точки зору є виправданим опрацювання А. Жуковським наукового доробку та життєвого шляху своїх колег. Однак, з іншого боку, оскільки праці вченого почасти написані у формі спогадів, то можуть мати суб'єктивний характер, хоча автор і намагався дотримуватись об'єктивності. Варто вказати на той факт, що при написанні персональних статей Аркадій Гларіонович використовував широке коло джерел, серед яких особливе значення мають джерела особистого походження – листи, спогади, автобіографії тощо, а також джерела службового характеру – офіційні документи наукових установ та товариств, хроніки, які відображають поточну діяльність її членів, і на основі яких можна встановити роль і значення вченого в діяльності певних наукових інституцій.

Персоналістика Аркадія Жуковського складає близько 70 наукових статей (з них 56 – в енциклопедії), присвячених М. Грушевському, О. Оглоблину, В. Кубійовичу, Л. Винару, Б. Винару, В. Яневу, М. Шерер та ін. В даних працях автор намагався відтворити життєвий шлях вчених, окреслити коло їх наукових зацікавлень, визначити певні етапи їх діяльності.

Праці, присвячені Б. Винару та Л. Винару можна класифікувати як історико-біографічні нариси. За визначенням В. Чишка, історико-біографічний нарис як форма біографії характеризується описом всього життя особи від народження до смерті, розглядає її життєвий шлях та еволюцію поглядів і діяльності в історичному контексті, аналізує всю сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів і взаємозв'язків особи та середовища в його розвитку [33, 168].

Любомирові Винару вчений присвятив кілька статей, в яких висвітлив основні напрямки його діяльності. Варто зазначити, що стаття А. Жуковського “Любомир Винар: життя і діяльність (3 нагоди 65-ліття історика)” [13] відноситься до довідково-допоміжного виду історико-біографічних наукових досліджень, а саме до бібліографії, оскільки органічно поєднує особливості історико-біографічного нарису, історичного портрету та словникової біографії [33, 169] і поміщена була в книзі “Любомир Винар. Біобібліографічний покажчик (1950 – 1997)”, що побачила світ в 1998 р. Ця ж стаття вже у значно розширеному варіанті під назвою “Любомир Винар: життя, діяльність і творчість (3 нагоди 50-ліття наукової діяльнос-

ти)” [14] друквана в збірнику з нагоди 50-ліття наукової діяльності Любомира Винара в 2000 р. і належить до історико-біографічного нарису. Грунтовною є стаття А. Жуковського у співавторстві з А. Атаманенко “Любомир Винар: життя і діяльність (3 нагоди 75-ліття вченого)” [30]. В даній публікації, яку теж можна віднести до бібліографії як довідково-допоміжного виду історико-біографічних досліджень, висвітлено життєвий шлях, науково-організаційну, редакційну та науково-дослідну працю вченого.

Перша частина статті А. Жуковського “Любомир Винар: життя, діяльність і творчість (3 нагоди 50-ліття наукової діяльності)” має характер спогадів про знайомство А. Жуковського і Л. Винара. В статті виокремлено наступні підрозділи: життєвий шлях, науково-організаційна діяльність, науково-дослідна праця, історичні дослідди, етнічні дослідди, джерелознавство і видання першоджерельних історичних матеріалів, редакційна праця, висновки, додаток. Додаток “Редакторська діяльність Любомира Винара 1948/50 – 2000 рр.” поданий у формі таблиці, в якій зазначено роки, назви видань, місце видання, видавці та функції Л. Винара в кожному з видань.

Аналізуючи науково-організаційну діяльність Л. Винара, А. Жуковський особливу увагу звернув на діяльність науковця як редактора журналу “Український історик”, голову Ініціативної групи Українського генеалогічного геральдичного товариства, одного із засновників Українського бібліологічного інституту, члена Історичної секції УВАН. Також, автор наголошує на вагомій ролі Л. Винара у налагодженні співпраці з НТШ. А. Жуковський аналізує праці вченого з історії і вказує на головну заслугу у розбудові грушевськознавства, говорить про важливість його етнічних досліджень, а також працю по виданню першоджерельних історичних матеріалів. На думку автора, редакційна діяльність Л. Винара є однією з ділянок праці історика, в якій він зумів себе якнайкраще виявити і аналізу цієї роботи заслуговує окремого дослідження.

За структурою написання та змістом до історико-біографічного нарису належить і стаття А. Жуковського “Богдан Степан Винар – заслужений науковий діяч (До 80-ліття народження)” [6] в журналі “Український історик” (ч. 1-3 (169-171), 2006). В 2007 р. в скороченому варіанті ця стаття друквана у “Вістях УВАН” [7]. З Б. Винаром, як і з Л. Винаром, Аркадій Іларіонович знайомий ще з часів праці в студентському товаристві “Зарево”, а пізніше їх поєднала і робота в редакції “Енциклопедії українознавства”, тому закономірною є увага А. Жуковського до вшанування 80-ліття колеги. Першу з

названих статей умовно можна поділити на дві частини. Перша, з яких присвячена викладу біографії Богдана Винара, а в другій А. Жуковський аналізує науковий доробок вченого. Наукові праці Богдана Винара він тематично ділить на кілька груп: праці, присвячені економічним дослідям, англomовні праці, присвячені бібліотекарству і бібліографії, праці з біографістики. В статті проаналізовано редакторську працю Богдана Винара і перераховано редаговані ним праці. Друга стаття фактично побудована так само, але здійснено стислий виклад життєвого і творчого шляху Б. Винара.

В творчості А. Жуковського також наявні дослідження, які можна класифікувати як історико-біографічний портрет. Цей вид історико-біографічного дослідження має свої особливості, адже він є результатом дослідження історичних процесів та явищ і ролі в них особистості та характеризує людину крізь призму її історичного значення, проте лише частково, з певних позицій, на певному хронологічному етапі і в певному контексті [33, 168]. На відміну від біографії-монографії, яка охоплює все життя людини, історико-біографічний портрет висвітлює якийсь аспект або фрагмент життя і діяльності певного діяча, завжди в центрі є особистість, а історична дійсність – це тло, середовище, в якому людина функціонує [33, 177]. До такого типу досліджень слід віднести, насамперед, студії, присвячені М. Грушевському, О. Оглоблину, В. Кубійовичу, В. Яневу.

Зокрема, М. Грушевському дослідник присвятив статті “Михайло Грушевський і журнал “Україна” [15], “Михайло Грушевський і Франція” [16], а також “Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського” [11]. В першій з названих статей, крім даних про сам журнал “Україна”*, його профіль, структуру, авторів та участь Михайла Грушевського у редакційній роботі, подано аналіз і характеристику статей і матеріалів, які публікував у цьому періодичному виданні головний редактор. Автор статті подає оцінку журналу за окремими дисциплінами та галузями, зокрема, говорить, що в журналі провідне місце серед публікацій займала історіографія, а дещо менше – козацька доба, літературознавство, мовознавство, економічні теми, мистецька ділянка, етнографія, краєзнавство, право. Також А. Жуковський зазначає, що журнал у радянській

---

* Журнал виходив в Києві в 1914 – 1930 рр. з перервами в 1915 – 1916 і 1919 – 1923 за редакцією Михайла Грушевського як орган Українського наукового товариства в Києві і як орган Історичної секції ВУАН, відповідно 1914 – 1918 і 1924 – 1930.

дійсності продовжив традиційну лінію українознавчих дисциплін, мінімально звертаючи увагу на новостворені обставини. До певної міри журнал “Україна” був не тільки науковим журналом українознавства, але він виконував загальнонаціональну і навіть політичну роль [15, 18-19]. У висновках автор вказує на те, що під впливом подій 1917 – 1920 рр. М. Грушевський вже не наполягав на своїх народницьких поглядах, а зробив певне зрушення в бік державної наукової ідеології. Відомий історик, засновник грушевськознавства проф. Л. Винар також зазначає, що М. Грушевський пройшов певну історіографічну еволюцію, що “найкраще видно в його інтерпретації доби Хмельницького та доби гетьманування Мазепи” [3, 44]. Відомий сьогодні грушевськознавець В. Тельбак стверджує, що зведення спадщини Михайла Грушевського до “народництва” чи до “державництва” є, по суті, “війною цитат” без урахування контексту та характеру праць історика і призводить до викривлення оцінки історичної концепції вченого, оскільки при цьому не враховується все розмаїття його ідей [32, 18].

В статті “Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського” А. Жуковський перераховує праці М. Грушевського, в яких подано аналіз діяльності гетьмана, а також висвітлює погляди історика на політичну і культурно-освітню діяльність гетьмана. При цьому автор статті вказує на те, що М. Грушевський досить високо оцінював саме культурно-освітню діяльність І. Мазепи, а союз з Швецією вважав ініціативою козацької старшини і не вбачав в цьому особливої ролі гетьмана [11, 141].

До історико-біографічного портрету належить стаття “Михайло Грушевський і Франція”, в якій автором окреслено життя та діяльність М. Грушевського під час подорожей до Франції в 1903 і 1919 роках. А. Жуковський говорить про те, що політична діяльність Грушевського французами була оцінена переважно критично, натомість вони висловлювали високе признание його науковій діяльності. Дослідник у статті подає огляд франкомовної історії України М. Грушевського 1920 р. – “Abrégé de l’histoire de l’Ukraine” (“Скорочена історія України”).

Також Аркадій Жуковський є одним із авторів історико-біографічної монографії “Mykhailo Hrouchevsky i sa vie et son oeuvre” [34] (“Михайло Грушевський, його життя і його праця”), що вийшла в 1997 р. в Парижі. Зокрема, в цій книзі він є автором “Передмови” та першого розділу “Біографія та наукова діяльність Михайла Грушевського”. Відповідно до визначення В. Чижка, історико-біогра-

фічна монографія охоплює все життя людини [33, 177] і її специфікою є ґрунтовне використання методології історичної науки в аналізі особистості в контексті історії [33, 170]. В першому розділі книги Аркадій Іларіонович здійснює виклад життєвого шляху, характеризує схему історії України М. Грушевського та його працю під час подорожей до Франції. Таким чином, в творі охоплено фактично все життя історика, але при цьому наголошено на найбільш важливі аспекти його діяльності. На нашу думку, якщо розглядати даний розділ окремо, не беручи до уваги, що він є складовою частиною монографії, то його можна віднести до такого виду історико-біографічних досліджень як історико-біографічний нарис, характерні особливості написання якого вже згадувані вище.

А. Жуковський є автором студій, присвячених відомому географу, засновнику і редакторові “Енциклопедії українознавства” В. Кубійовичу, з яким вчений співпрацював в редакції “Енциклопедії українознавства-2”. Зокрема, це статті “Діяльність Володимира Кубійовича на відтинку Енциклопедії українознавства”¹ [12] та “Володимир Кубійовича – людина і енциклопедист” [9]. В першій статті автор окреслює одну з ділянок творчості В. Кубійовича – діяльність в редакції загальної та словникової “Енциклопедії українознавства” (далі – відповідно “ЕУ-1” та “ЕУ-2”). Автор зазначає, що зібрати і опрацювати матеріали до історії енциклопедії є одним із завдань історії української наукової творчості в діаспорі і дане дослідження є лише невеликою частиною цієї об’ємної теми [12, 15]. А. Жуковський розповідає про зародження планів видання енциклопедії у Кубійовича, його роль у вирішенні фінансових та побутових проблем, що поставали перед редакцією, зазначає, що В. Кубійович відіграв провідну роль у підготовці до видання “ЕУ-2”.

Стаття “Володимир Кубійовича – людина і енциклопедист” має характер спогадів, а відтак до її змісту варто підходити критично. Коли мова йде про працю в редакції “ЕУ-2”, членом якої був і А. Жуковський, то дане дослідження може виступати джерелом до історії творення енциклопедії. Стаття структурно поділяється на частини, в яких висвітлюються особисті взаємини двох істориків, наукова та організаційна діяльність В. Кубійовича з особливим ак-

¹ Ця ж стаття пізніше була надрукована під заголовком “Праця Володимира Кубійовича над “Енциклопедією українознавства” в збірнику “Будівничі НТШ й ЕУД: Володимир Кубійович (1900 – 1985), Атанас Фіголь (1908 – 1993)”, що вийшов в 1998 р.

центом на його діяльність як енциклопедиста. Серед тематики, яка цікавила В. Кубійовича дослідник виділяє географію, народне господарство та історію України ХХ ст. А. Жуковський зазначає, що успіхами в науковій праці В. Кубійович завдячує не лише своїй працьовитості, а й умінню добирати талановитих співробітників серед яких літературознавець І. Кошелівець, економіст В. Голубничий та дослідник економічної історії Б. Винар, мовознавець Ю. Шевельов, історики О. Оглоблин, І. Лисяк-Рудницький та ін. [9, 600]. Таким чином, А. Жуковський у вище названих статтях зробив спробу окреслити сторінку життєвого і творчого шляху В. Кубійовича, пов'язану з діяльністю над виданням "ЕУ-2", описуючи при цьому і особисте знайомство з колегою, і співпрацю над іншими проектами, зокрема, над виданням книги "Буковина. Її минуле і сучасне". Варто також зазначити, що в передмові до "Історичного атласу України" [18] В. Кубійовича А. Жуковський аналізує його діяльність як картографа та географа і перераховує карти, підготовані науковцем. З точки зору класифікації біографічних досліджень В. Чишка дане дослідження є біографічним коментарем, оскільки є додатком до публікації картографічної спадщини В. Кубійовича.

До історико-біографічного портрету належить ще одна стаття, яка стосується праці над "ЕУ" – "Вклад Олександра Оглоблина в Енциклопедію українознавства" [8]. Варто зазначити, що автор при написанні студії використовував спогади як головного редактора енциклопедії В. Кубійовича, так і спогади самого О. Оглоблина, що дало змогу зробити детальну характеристику співпраці двох науковців. При висвітленні праці О. Оглоблина як автора статей в "ЕУ-2", А. Жуковський виділяє провідні галузі, які досліджував вчений, перераховує всі його гасла в енциклопедії, стисло подає їх аналіз. Зокрема, серед ділянок досліджень в енциклопедії називає історіографію, історію України, українську генеалогію, культурно-релігійну історію, історичну географію, економічну історію, соціологію. У висновках А. Жуковський відзначає вагомий вклад О. Оглоблина у видання "ЕУ-1" та "ЕУ-2", на думку автора 1960 – 1970-ті рр. були найбільш плідними у діяльності науковця в редакції енциклопедії [8, 219].

Дослідженню наукового доробку з історії відомого громадсько-суспільного діяча, психолога та історика В. Янева А. Жуковський присвятив статтю "Володимир Янів як історик" [10]. Автор виділяє і характеризує такі основні напрямки досліджень В. Янева: історія українського студентства і молоді, церковно-релігійна проблематика, персоналістика. Також Аркадій Іларіонович особливу

увагу звертає на висвітлення діяльності науковця в НТШ як редактора багатьох видань та в УВУ як ректора з 1968 р. А. Жуковський приходить до висновку, що В. Янів не лише як психолог і філософ, але і як історик займає важливе місце в українській історіографії, і, зокрема, саме йому необхідно завдячувати за багатогранне дослідження історії українського студентства.

А. Жуковський є автором кількох некрологів, зокрема статті про студентського, громадсько-політичного діяча, професора Українського технічно-господарського інституту, члена НТШ Атанаса Фіголя [5] та професора української мови Державного інституту східних мов і цивілізацій в Парижі Марію Шерер [17], яка після смерті відомого історика Ілька Борщака репрезентувала україністику у Франції і була широко відомою французькому славистичному світові. В статтях А. Жуковський стисло викладає життєвий і творчий шлях науковців. Виклад біографії поєднаний з особистими спогадами автора про А. Фіголя і М. Шерер, висвітлена роль першого у виданні “ЕУ” та заслуга М. Шерер у виданні франкомовних публікацій про Україну. Автор звертає увагу на те, що смерть науковців є значною втратою для українського наукового світу не лише в діаспорі, а й в Україні.

В науковому доробку А. Жуковського також є студії, що належать до словникової форми біографії, яка згідно визначення В. Чишка, передбачає акумуляцію формалізованих даних про певного діяча, коротке представлення всього життя особистості, науковий аналіз та відбір біографічних фактів якісно значимих для історії, культури та науки, відображає лише соціально важливі факти особистого внеску і включає оцінку важливості особи для людства та бібліографію праць [33, 168]. Аркадій Іларіонович працював в редакції “ЕУ-2” та “Англomовної Енциклопедії українознавства-2” (далі “АЕУ-2”) і був автором статей різної тематики, серед яких є біоісторіографічні. Зокрема, в “ЕУ-2” є статті присвячені таким науковцям як Вікентій Хвойка [20], Сергій Шамрай [21], Ісидор Шараневич [22], Сергій Шелухин [23], Олександр Шульгин [24], Яків Шульгин [25], Володимир Щербина [26], Федір Щербина [27], Дмитро Яворницький [28], Матвій Яворський [29]. В цілому автор в даних студіях намагався послідовно викласти біографію вищеназваних діячів за такою схемою: походження, навчання, місце роботи, участь у наукових і культурних заходах, коло наукових зацікавлень, основні праці та внесок в історіографію. Так, наприклад, в статті “Шараневич Ісидор” автор визначає основні теми досліджень галицького історика та педагога, проф.

Львівського університету, серед яких історія Галицько-Волинського князівства, історіографія, історія духовенства Галицької Русі, історія церкви на західноукраїнських землях XVI – XVIII ст. В статті про М. Яворського автор основну увагу приділяє тому фактові, що праці цього історика були гостро критиковані в українські національній історіографії за тенденційність і нефаховість. В статті “Щербина Федір” автор подає широку бібліографію праць Ф. Щербини з історії Кубані.

В “АЕУ-2” А. Жуковським за такою ж як і в “ЕУ-2” схемою написані статті про багатьох відомих істориків, серед яких, дослідники Київської Русі Володимир Пархоменко [58], Федір Ястребов [78], дослідники доби козаччини Фрідріх Герхард Міллер [56], Аполон Скальковський [36], Іван Каманін [43], Мирон Кордуба [48], Олександр Маркович [54], дослідник історії укладення українсько-московських договорів XVII – XVIII ст. Андрій Яковлів [77], дослідник історії України та Польщі XV – XVII ст. Андрій Стороженко [68], дослідник Румянцевського опису 1737 р. Гнат Житецький [81], дослідники історії України XVII – XVIII ст. Віктор Романовський [62], Микола Стороженко [69], дослідник історії України XVII – XIX ст. Орест Левицький [52], дослідник масонства Іван Павловський [59], дослідник історії України періоду революції 1917 – 1920 рр. Павло Христюк [45], дослідник українського селянства часів голодомору Дмитро Соловей [65], дослідник історії України 1920 – 1950 рр. Микола Ковалевський [50], дослідник історії соціалістичної боротьби на Україні Панас Феденко [41], дослідник історії євреїв в Україні Соломон Гольдельман [42], історики церкви Степан Голубєв [40], Михайло Коялович [47], Євген Перфецький [60], Костянтин Харлампович [44], Леонід Соневицький [66], Теодор Тітов [73], Іван Власовський [76], дослідник історії Галичини Іван Кревецький [51], дослідник соціально-економічної історії Іван Лучицький [53], відомий архівіст Володимир Міяковський [55], дослідник історії Лівобережної України та генеолог Вадим Модзалевський [35], історики права Лев Окіншевич [57], Микола Василенко [37], дослідник франко-українських культурних зв'язків Федір Савченко [63], автор історико-соціологічних досліджень Олександр Стронін [70], дослідник історії Південної України Антін Синявський [72], один із засновників державницької школи Степан Томашівський [74], етнографи Федір Туманський [75] та Володимир Залозецький-Сас [79], Микола Костомаров [49], археологи Вікентій Хвойка [46] та Володимир Завітневич [80], археограф Михайло Судієнко [71], дослідник історії Буковини, українського студентства, історії українців в Генеральній гу-

берній Володимир Кубійович [39], дослідниця історії Київської Русі, історії Української Академії Наук, УАПЦ Наталія Полонська-Василенко [61], історик-соціолог Олександр Шульгин [64], автор численних спогадів про ОУН та дослідник історії української політичної думки до кінця XVIII ст. Зиновій Книш [38].

Можливо написання біографій саме цих істориків в енциклопедії було зумовлено тим, що з працями багатьох із них Аркадій Іларіонович мав змогу познайомитись, здійснюючи власні дослідження, однак цей фактор не є визначальним. Наприклад, працюючи над історією церкви, залучав праці С. Голубєва, К. Харламповича, М. Кояловича, Є. Перфецького та ін., досліджуючи франко-українські культурні зв'язки – праці Ф. Савченка, історію Буковини – В. Залозецького-Саса і т.д.

Отже, біоісторіографічна творчість Аркадія Жуковського представлена низкою публікацій, що належать до різних видів історико-біографічного дослідження і є цінними студіями, що висвітлюють життя та творчість багатьох науковців.

Персональні праці посідають чільне місце в науковій творчості А. Жуковського. Він є автором біоісторіографічних наукових статей не лише в збірниках та періодичних виданнях, а й в “ЕУ-2” та “АЕУ-2”. Враховуючи сучасну класифікацію історико-біографічних творів, біоісторіографічні праці А. Жуковського відносяться до наукової біографії і включають такі її різновиди як історико-біографічний нарис, історико-біографічний портрет, некролог, біографічний коментар, біобібліографія. При написанні біографій автор використовував матеріали особистого і службового характеру, що дозволило різносторонньо охарактеризувати окремих вчених, окремі біографічні дослідження є спогадами автора про своїх колег. Праці, присвячені Б. Винару та Л. Винару можна класифікувати як історико-біографічні нариси. Аркадій Жуковський є одним із авторів історико-біографічної монографії “Mykhailo Hrouchevskyi sa vie et son oeuvre” (“Михайло Грушевський і його праця”), що вийшла в 1997 р. в Парижі. Як історико-біографічний портрет можна класифікувати студії, присвячені М. Грушевському, О. Оглоблину, В. Кубійовичу, В. Яневу. До некрологів належать статті про Атанаса Фіголя та Марію Шерер. В науковому доробку А. Жуковського також є студії, що належать до словникової форми біографії, які було опубліковано в “ЕУ-2”, “АЕУ-2”. В цих статтях автор висвітлював біографію діячів за такою схемою: походження, навчання, місце роботи, участь у наукових і культурних заходах, коло наукових

зацікавленень, основні праці та внесок в історіографію. Біографічним коментарем є передмова до “Історичного атласу України” В. Кубійовича, написана А. Жуковським. Звичайно даний поділ статей дослідника є досить умовним, адже побудований лише на класифікації історико-біографічних досліджень, запропонованій В. Чишком. В цілому персональні дослідження А. Жуковського є цінними матеріалами, що розкривають життєвий і творчий шлях відомих українських істориків.

Джерела та література

1. Аркадій Жуковський. Бібліографія (До 75-річчя від дня народження) / Упор. О. Кучерук. – К., 1997. – 27 с.
2. Атаманенко А. Методологічні засади біоісторіографічних досліджень // Наукові записки Університету “Острозька академія”. – Острог, 1998. – Т. 1. – С. 28-35.
3. Винар Л. Найвидатніший історик України Михайло Грушевський (1866-1934). У 50-ліття смерті. – Сучасність, 1985. – С. 44.
4. Винар Л., Атаманенко А. Академік Аркадій Жуковський: історик і енциклопедист // Український історик. – 2003. – № 1-5 (156-160). – С. 397-408.
5. Жуковський А. “Без його участі великий твір ЕУ не був би реалізований” // Будівничі НТП і ЕУД: Володимир Кубійовича (1900 – 1985), Атанас Фіголь (1908 – 1993). Науковий збірник / Упор. В. Маркусь. – К.; Нью-Йорк; Чикаго, 1998. – С. 181-183.
6. Жуковський А. Богдан Степан Винар – заслужений науковий діяч (До 80-ліття народження) // Український історик. – Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Париж; Острог, 2006. – № 1-3 (169-171). – С. 144-152.
7. Жуковський А. Богдан Степан Винар (3 нагоди 80-ліття) // Вісті УВАН / За ред. О. Домбровського. – Нью-Йорк, 2007. – Т. 4. – С. 190-193.
8. Жуковський А. Вклад Олександра Оглоблина в Енциклопедію українознавства // Український історик. – Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Мюнхен, 1995. – № 1-4 (124-127). – С. 209-220.
9. Жуковський А. Володимир Кубійовича – людина і енциклопедист // Шаблій О. Володимир Кубійовича: енциклопедія життя і творення. – Париж; Львів; Фенікс, Українська академія друкарства, 1996. – С. 579-606.
10. Жуковський А. Володимир Янів як історик // Збірник на пошану проф. д-ра Володимира Янева. *Symbolae in honorem Volodymyri Janiw.* – Мюнхен, 1983. – С. 55-70.
11. Жуковський А. Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського // Український історичний журнал. – К.: Наукова думка, 1998. – № 6. – С. 134-145.

12. Жуковський А. Діяльність В. Кубійовича на відтинку Енциклопедії українознавства // Український історик. – 3-4 (91-92). – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1986. – С. 15-22.

13. Жуковський А. Любомир Винар: життя і діяльність (3 нагоди 65-ліття історика) // Любомир Винар. Біобібліографічний покажчик (1950-1997). – Львів; Київ; Париж; Нью-Йорк; Торонто, 1998. – С. 7-27.

14. Жуковський А. Любомир Винар: життя, діяльність і творчість (3 нагоди 50-ліття наукової діяльності) // На службі Клію. Збірник наукових праць на пошану Любомира Романа Винара, з нагоди 50-ліття його наукової діяльності. – Київ; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Львів, 2000. – С. 15-41.

15. Жуковський А. Михайло Грушевський і журнал “Україна” // Український історик. – 1-2 (89-90). – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1986. – С. 5-20.

16. Жуковський А. Михайло Грушевський і Франція // Український історик. – 3-4 (110-111), 1-4 (112-115). – Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Мюнхен, 1991-1992. – С. 306-318.

17. Жуковський А. Пам’яті Марії Шперер // Український історик. – 1-4 (136-139). – Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Мюнхен, 1998. – С. 245-249.

18. Жуковський А. Передмова // Kubijowytch W. Historischer atlas der Ukraine. Ein deutsches Dokument aus dem jahr 1941. – Paris, 1993. – С. IX-XI.

19. Жуковський А. Петро Могила й питання єдності церков. – К: Мистецтво, 1997. – 304 с.

20. Жуковський А. Хвойка Вікентій // ЕУ. – 1980. – Т. 9. – С. 3576-3577.

21. Жуковський А. Шамрай Сергій // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3786.

22. Жуковський А. Шараневич Ісидор // ЕУ. 1984. – Т. 10. – С. 3789-3790.

23. Жуковський А. Шелухин Сергій // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3838.

24. Жуковський А. Шульгин Олександр // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3902-3903.

25. Жуковський А. Шульгин Яків // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3903.

26. Жуковський А. Щербина Володимир // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3915-3916.

27. Жуковський А. Щербина Федір // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3916-3917.

28. Жуковський А. Яворницький Дмитро // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3955-3957.

29. Жуковський А. Яворський Матвій // ЕУ. – 1984. – Т. 10. – С. 3958.

30. Жуковський А., Атаманенко А. Любомир Винар: життя і діяльність (3 нагоди 75-ліття вченого) // Любомир Винар. Біобібліографічний покажчик (1948 – 2007). – Львів; Острог; Нью-Йорк; Париж,

2007. – С. 19-46.

31. Макар Ю., Добржанський О. Патріарх українського буквинознавства // Український історик. – 1998. – № 1-4 (136-139). – С. 151-156.

32. Тельбак В. Теоретико-методологічні підстави історичних поглядів Михайла Грушевського (кінець XIX – початок XX століття). – Нью-Йорк; Дрогобич, 2002. – 234 с.

33. Чипко В. Біографічна традиція та наукова біографія в історії та сучасності України. – К., 1996. – 291 с.

34. Mykhailo Hroushevskyi sa vie et son oeuvre. – Paris, 1997. – 167 p.

35. Ohloblyn O., Zhukovsky A. Modzalevsky Vadym // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 431-432.

36. Ohloblyn O., Zhukovsky A. Skalkovsky Apolon // EU. – 1993. – Vol. 4. – P. 724.

37. Okinshevych L., Zhukovsky A. Vasylenko Mykola // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 560.

38. Senkus R., Zhukovsky A. Knysh Zynovii // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 570-571.

39. Struk D., Zhukovsky A. Kubijovych Volodymyr // EU. – / Ed. V. Kubijovych. – Toronto, 1988. – Vol. 2. – P. 697.

40. Zhukovsky A Golubev Stepan // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 67.

41. Zhukovsky A. Fedenko Panas // EU. – 1985. – Vol. 1. – P. 865.

42. Zhukovsky A. Goldelman Solomon // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 65.

43. Zhukovsky A. Kamanin Ivan // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 408.

44. Zhukovsky A. Kharlampovych Kostiantyn // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 460-461.

45. Zhukovsky A. Khrystiuk Pavlo // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 496.

46. Zhukovsky A. Khvoika Vikentij // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 498-499.

47. Zhukovsky A. Koialovich Mikhail // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 580.

48. Zhukovsky A. Korduba Myron // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 608.

49. Zhukovsky A. Kostomarov Mykola // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 629-631.

50. Zhukovsky A. Kovalevsky Mykola // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 641-642.

51. Zhukovsky A. Krevetsky Ivan // EU. – 1988. – Vol. 2. – P. 670.

52. Zhukovsky A. Levytsky Orest // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 103.

53. Zhukovsky A. Luchytsky Ivan // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 199.

54. Zhukovsky A. Markovych Oleksander // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 317.

55. Zhukovsky A. Miiakovsky Volodymyr // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 404-405.

56. Zhukovsky A. Muller Gerhard Friedrich // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 478.

57. Zhukovsky A. Okinshevych Lev // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 673-674.

-
58. Zhukovsky A. Parkhomenko Volodymyr // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 781-782.
59. Zhukovsky A. Pavlovsky Ivan // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 803.
60. Zhukovsky A. Perfetsky Yevhen // EU. – 1993. – Vol. 3. – P. 850.
61. Zhukovsky A. Polonska-Vasylenko Nataliia // EU. – 1993. – Vol. 4. – P. 123.
62. Zhukovsky A. Romanovsky Viktor // EU. – 1993. – Vol. 4. – P. 401.
63. Zhukovsky A. Savchenko Fedir // EU. – 1993. – Vol. 4. – P. 541.
64. Zhukovsky A. Shulhyn Oleksander // EU. – 1993. – Vol. 4. – P. 683-684.
65. Zhukovsky A. Solovei Dmytro // EU. – 1993. – Vol. 4. – P. 821-822.
66. Zhukovsky A. Sonevytsky Leonid // EU. – 1993. – Vol. 4. – P. 826.
67. Zhukovsky A. Stebnytsky Petro // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 36.
68. Zhukovsky A. Storozhenko Andrii // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 59.
69. Zhukovsky A. Storozhenko Mykola // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 60.
70. Zhukovsky A. Stronin Oleksander // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 67.
71. Zhukovsky A. Sudienko Mykhailo // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 95.
72. Zhukovsky A. Syniavsky Antin // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 147.
73. Zhukovsky A. Titov Teodor // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 224-225.
74. Zhukovsky A. Tomashivsky Stepan // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 236.
75. Zhukovsky A. Tumanski Fedir // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 314.
76. Zhukovsky A. Vlasovsky Ivan // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 624.
77. Zhukovsky A. Yakovliv Andrii // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 737.
78. Zhukovsky A. Yastrebov Fedir // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 756.
79. Zhukovsky A. Zalozetsky-Sas Volodymyr // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 807.
80. Zhukovsky A. Zavitnych Volodymyr // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 830.
81. Zhukovsky A. Zhytetsky Hnat // EU. – 1993. – Vol. 5. – P. 859.